

УДК 336.77:631.3

*А. Д. Діброва,
д. е. н., професор, завідувач кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2503-2431>*

*Л. В. Діброва,
к. е. н., доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4877-0496>*

*І. А. Губарев,
здобувач ступеня доктор філософії,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-1370-2398>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.10.217

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ НА РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ

A. Dibrova,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Statistics and Economic Analysis,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

L. Dibrova,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative Management
and Foreign Economic Activity, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

I. Hubarev,
Postgraduate student, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ECONOMIC MECHANISM OF FINANCIAL LEASING IN THE AGRICULTURAL MACHINERY MARKET OF UKRAINE UNDER CONDITIONS OF INSTITUTIONAL CONSTRAINTS

У статті досліджено економічний механізм фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки України в умовах інституційних обмежень та сучасних викликів. Фінансовий лізинг розглядається як важливий інструмент оновлення технічної бази аграрного виробництва, особливо за обмеженого доступу до кредитних ресурсів і негативного впливу воєнних чинників. Визначено, що цей механізм поєднує кредитні, інвестиційні та орендні інструменти, забезпечуючи гнучке фінансування придбання сільськогосподарської техніки. Проаналізовано сучасний стан і тенденції функціонування ринку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки, зокрема виявлено скорочення обсягів операцій у короткостроковому періоді та посилення регіональної диференціації. Обґрунтовано, що ефективність функціонування лізингового механізму значною мірою визначається якістю інституційного середовища. Встановлено, що попри оновлення нормативно-правової бази, зберігаються системні обмеження, пов'язані з недосконалістю регуляторних інструментів, податковими неузгодженостями та недостатнім рівнем

розвитку фінансової інфраструктури. Порівняльний аналіз із країнами Європейського Союзу засвідчив, що в Україні фінансовий лізинг на ринку сільськогосподарської техніки виконує переважно компенсаторну функцію, тоді як у європейських країнах він є інтегрованим елементом фінансової системи, орієнтованим на оптимізацію структури капіталу. Зроблено висновок про необхідність удосконалення економічного механізму фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки шляхом гармонізації законодавства, підвищення інституційної спроможності ринку та розширення інструментів державної підтримки з метою забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва України.

The article examines the economic mechanism of financial leasing in the agricultural machinery market of Ukraine under conditions of institutional constraints and contemporary economic challenges. In the context of economic transformation, limited access to financial resources, and the consequences of the full-scale war, financial leasing is considered a key instrument for upgrading the technical base of agricultural production. The study shows that the economic mechanism of financial leasing is based on a combination of credit, investment, and rental components, ensuring flexibility and adaptability in financing the acquisition of agricultural machinery. The paper analyses the current state and trends of the agricultural machinery leasing market, identifying a decline in leasing activity in the short term, along with increasing regional disparities and structural imbalances. In particular, leasing activity is concentrated in the western regions of Ukraine, while other regions demonstrate significantly lower levels of activity due to economic and security-related factors. These trends indicate the high sensitivity of the market to external shocks and macroeconomic instability. Particular attention is paid to the role of the institutional environment in shaping the effectiveness of the leasing mechanism. Despite the adoption of the Law of Ukraine "On Financial Leasing" in 2021 and progress in aligning national legislation with European standards, several systemic constraints remain. These include regulatory inconsistencies, tax-related issues, underdeveloped financial infrastructure, and insufficient financial awareness among market participants, which collectively limit the expansion of leasing operations. A comparative analysis with European Union countries shows that, in Ukraine, financial leasing in the agricultural machinery market primarily performs a compensatory function under conditions of limited access to finance, whereas in the EU it acts as an integrated component of the financial system aimed at optimizing capital structure and stimulating investment activity. The findings highlight the need to improve the economic mechanism of financial leasing in the agricultural machinery market through further institutional reforms, harmonization of legislation with EU standards, strengthening of market infrastructure, and expansion of state support instruments. This will enhance the role of financial leasing as a driver of investment, technological modernization, and sustainable development of agricultural production in Ukraine, particularly in the context of post-war recovery.

Ключові слова: економічний механізм, фінансовий лізинг, інституційні обмеження, ринок сільськогосподарської техніки, інвестиційне фінансування, державне регулювання, аграрна політика.

Key words: economic mechanism, financial leasing, institutional constraints, agricultural machinery market, investment financing, state regulation, agricultural policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах сучасних трансформацій економіки України зростає роль фінансового лізингу як ключового сегмента інвестиційного забезпечення аграрного виробництва. Сільське господарство традиційно відіграє важливу роль у формуванні валового внутрішнього продукту та експортного потенціалу держави, однак його розвиток суттєво стримується високим рівнем зносу матеріально-технічної бази та обмеженим доступом до фінансових ресурсів. За таких умов ключовим є забез-

печення стабільних джерел фінансування оновлення сільськогосподарської техніки.

Ситуація значно ускладнилася внаслідок повномасштабної війни, що спричинила втрати технічного забезпечення, порушення виробничих ланцюгів та зниження інвестиційної активності аграрних підприємств. Традиційні джерела фінансування, зокрема банківське кредитування, характеризуються високими ризиками, обмеженою доступністю та значною вартістю ресурсів, що потребує розвитку альтернативних фінансових інструментів.

Фінансовий лізинг виступає важливою складовою економічного механізму забезпечення інвестиційних

процесів саме на ринку сільськогосподарської техніки. Його особливістю є поєднання елементів кредитування, інвестування та орендних відносин, що дозволяє суб'єктам господарювання оновлювати технічну базу без значного одноразового фінансового навантаження. Водночас ефективність функціонування фінансового лізингу значною мірою визначається якістю інституційного середовища.

Додаткової актуальності дослідженню надає євроінтеграційний курс України, який передбачає гармонізацію законодавства та фінансових інструментів із нормами Європейського Союзу. У цьому аспекті фінансовий лізинг розглядається не лише як інструмент фінансування, а і як складова інституційної трансформації ринку сільськогосподарської техніки, що має відповідати принципам прозорості, ефективного розподілу ризиків та захисту прав учасників.

Попри еволюцію нормативно-правового регулювання, розвиток ринку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки стримується низкою системних проблем, серед яких — інституційні обмеження, недосконалість регуляторних механізмів, нерівномірність регіонального розвитку та структурні дисбаланси. Це зумовлює необхідність удосконалення економічного механізму його функціонування з урахуванням впливу інституційного середовища. Водночас, попри значну кількість наукових праць, питання комплексного аналізу економічного механізму функціонування фінансового лізингу саме на ринку сільськогосподарської техніки потребують подальшого поглиблення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку фінансового лізингу в Україні вже тривалий час перебуває у фокусі наукових досліджень, однак підходи до його розуміння, зокрема в контексті формування економічного механізму його функціонування, поступово еволюціонують — від аналізу базових проблем становлення ринку до комплексного осмислення як інвестиційного та фінансового інструменту.

Одними з перших у цьому напрямі були дослідження, присвячені загальним проблемам функціонування лізингу. Так, О. Вітт [10] розглядав фінансовий лізинг як інструмент оновлення основних фондів і розвитку підприємництва, водночас наголошуючи на системних бар'єрах його поширення — недосконалості законодавства, податкового тиску та низькій платоспроможності суб'єктів господарювання. Ці висновки заклали основу для подальших досліджень і залишаються актуальними навіть сьогодні.

У подальших роботах увага зміщується до аналізу ринку та його взаємодії з іншими фінансовими інститутами. Зокрема, Г. Грідіна [4] доводить, що фінансовий лізинг виконує компенсаторну функцію щодо банківського кредитування: у періоди скорочення банківської активності його роль зростає. Такий підхід дозволяє розглядати лізинг не ізольовано, а як складову ширшої фінансової системи.

Поглиблення теоретичного розуміння лізингу відбулося у працях О. Тофанюка, О. Ольшанського та С. Пономарьової [15], які обґрунтовують його гібридну природу. На їхню думку, фінансовий лізинг поєднує риси

кредиту, інвестицій та оренди, що робить його універсальним інструментом фінансування оновлення основних засобів підприємств. Схожу позицію займають Н. Трусова, Л. Тулуш і А. Дараган [16], які підкреслюють багатофункціональність лізингу та його ефективність в умовах обмежених фінансових ресурсів.

Важливий внесок у прикладне розуміння ролі лізингу зроблено в дослідженнях, присвячених окремим галузям. Так, С. Андрос [9] аналізує використання фінансового лізингу в аграрному секторі та доводить, що він є одним із найбільш доступних інструментів модернізації виробництва за умов дефіциту власних коштів і високих кредитних ставок. У свою чергу, С. Пігарєв [13] акцентує увагу на макроекономічних аспектах, зокрема впливі кризових явищ та державних програм підтримки на розвиток лізингового ринку.

У сучасних дослідженнях дедалі більше уваги приділяється потенціалу фінансового лізингу в контексті євроінтеграції та післявоєнного відновлення економіки. Зокрема, L. Belianko [1] підкреслює суттєве відставання України від європейських країн за рівнем проникнення лізингу, що водночас свідчить про значний потенціал його зростання, та наголошує на необхідності гармонізації законодавства, розширення державних програм і підвищення фінансової обізнаності бізнесу.

Правовий аспект фінансового лізингу ґрунтовно розкрито у дослідженні N. Kravets [5], де аналізується оновлене законодавство у сфері лізингових відносин. Авторка відзначає, що прийняття нової редакції Закону України "Про фінансовий лізинг" [14] стало важливим кроком у напрямі узгодження національного законодавства з європейськими стандартами та підвищення правової визначеності. Водночас підкреслюється, що окремі проблеми, зокрема відсутність ефективних механізмів саморегулювання ринку, залишаються невирішеними.

Комплексне бачення сучасного стану та перспектив фінансового лізингу представлено у роботі О. Агейкіна [8], який наголошує, що основні обмеження його поширення пов'язані не стільки з самим інструментом, скільки з інституційним середовищем — податковими колізіями, недосконалим регулюванням і низькою активністю держави. Це дає підстави розглядати інституційні умови як важливий елемент економічного механізму функціонування фінансового лізингу.

Подібні висновки підтверджують і зарубіжні дослідження. Зокрема, у роботах іноземних науковців [2; 3; 6; 7] фінансовий лізинг розглядається як дієвий інструмент для подолання фінансових обмежень, оптимізації структури капіталу підприємств та як альтернатива традиційному борговому фінансуванню. Він також сприяє активізації інвестиційної діяльності, особливо в умовах економічної нестабільності.

Отже, узагальнення наукових підходів свідчить, що фінансовий лізинг розглядається як складний багатофункціональний інструмент, який поєднує елементи кредитних, орендних та інвестиційних відносин і формує основу економічного механізму забезпечення інвестиційної діяльності. Водночас більшість дослідників сходяться на думці, що його розвиток в Україні стримується системними факторами, передусім інституційними обмеженнями, недосконалістю правового поля та недостатнім рівнем державної підтримки. Це потребує

подальшого дослідження економічного механізму функціонування фінансового лізингу з урахуванням впливу інституційного середовища.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження економічного механізму фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки України в умовах інституційних обмежень шляхом аналізу його функціонування, визначення основних економічних детермінант та оцінки впливу інституційного середовища на ефективність лізингових відносин.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий лізинг у сучасних економічних умовах виступає важливою складовою економічного механізму забезпечення інвестиційної діяльності підприємств, особливо за обмеженого доступу до традиційних джерел фінансування. Його використання дозволяє оновлювати матеріально-технічну базу без значних одноразових витрат, що має принципове значення для капіталомістких галузей, зокрема сільського господарства.

В українських умовах фінансовий лізинг набуває практичного значення насамперед у секторах із дефіцитом інвестиційних ресурсів. Найбільш показовим є аграрний сектор, де зношеність основних засобів поєднується з обмеженим доступом до кредитування. За таких умов лізинг виступає ефективним інструментом технічного оновлення, дозволяючи поступово модернізувати виробництво без суттєвого зростання боргового навантаження. Це підтверджує, що фінансовий лізинг є елементом цілісного економічного механізму.

У межах даного дослідження економічний механізм фінансового лізингу розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів, у структурі яких провідне місце посідають суб'єкти лізингових відносин, фінансові інструменти, нормативно-правове забезпечення та регуляторне середовище. Взаємодія цих елементів визначає умови функціонування ринку, рівень доступності фінансових ресурсів та ефективність інвестиційних процесів в аграрному секторі.

У структурі економічного механізму фінансового лізингу доцільно виокремити такі основні складові:

- суб'єкти лізингових відносин (лізингодавці, лізинго-одержувачі, постачальники техніки, фінансові установи);
- фінансові інструменти (лізингові платежі, кредитні ресурси, державні програми підтримки);
- нормативно-правове забезпечення (законодавство у сфері лізингу, податкове регулювання, міжнародні стандарти);
- інституційне середовище (рівень розвитку фінансової інфраструктури, державна політика, ринкові інститути);
- зовнішні чинники впливу (макроекономічна ситуація, воєнні ризики, євроінтеграційні процеси).

Сукупність цих складових формує цілісну систему, від якої залежать умови функціонування ринку та доступність фінансування.

Розвиток лізингового ринку значною мірою визначається інституційним середовищем. Важливим етапом його формування стало прийняття Закону України "Про фінансовий лізинг" [14] у 1997 році, а також подальше оновлення законодавства, зокрема ухвалення нової редакції закону у 2021 році, що сприяло вдосконаленню регуляторної бази та її наближенню до європейських стандартів. Уточнення умов договору, порядку переходу права власності та механізмів захисту прав сторін підвищило прозорість і передбачуваність лізингових відносин. Тому інституційне середовище виступає важливим елементом економічного механізму фінансового лізингу, визначаючи умови його функціонування, рівень ризиків та доступність для суб'єктів господарювання.

Водночас наявні інституційні зміни не усунули всіх обмежень розвитку ринку. Серед ключових проблем залишаються податкові неузгодженості, недостатній розвиток інфраструктури та обмежена фінансова обізнаність суб'єктів господарювання. Це стримує поширення лізингових механізмів і знижує ефективність їх використання.

Отже, фінансовий лізинг в Україні слід розглядати як важливий елемент фінансової системи, що забезпечує доступ до інвестиційних ресурсів і сприяє модернізації виробництва. Його подальше функціонування та розширення використання залежить від якості інституційного середовища, узгодженості державної політики та адаптації міжнародного досвіду до національних умов. З урахуванням теоретичних підходів доцільно систематизувати їх за основними характеристиками (табл. 1).

Таблиця 1. Підходи до визначення економічної сутності фінансового лізингу

Автори	Підхід до визначення	Узагальнення для дослідження
Вітт О.	Оновлення основних засобів	Відтворення основного капіталу
Грідіна Г.	Альтернатива кредиту	Субституція банківського фінансування
Тофанюк О., Ольшанський О., Пономарьова С. та Трусова Н., Тулуш Л., Дараган А.	Кредит, інвестиції та оренда	Багатофункціональний інструмент
Андрос С.	Лізинг у агросекторі	Галузева специфіка застосування
Mol-Gómez-Vázquez A. та ін., Cosci S. та ін.	Подолання фінансових обмежень, оптимізація структури капіталу, управління ризиками	Міжнародний фінансовий підхід
Kravets N.	Фінансова послуга	Інституційний підхід

Джерело узагальнено на основі наукових праць [2-7; 9; 10; 15; 16].

Як узагальнено в табл. 1, фінансовий лізинг у сучасній науковій думці інтерпретується як комплексний багатофункціональний інструмент фінансування, що поєднує інвестиційні, кредитні та орендні характеристики, формуючи інтегрований механізм забезпечення доступу до капіталу.

Це дає підстави розглядати фінансовий лізинг не лише як альтернативу традиційним формам залучення ресурсів, а як самостійний елемент фінансової системи, здатний адаптуватися до змін економічного середовища та потреб суб'єктів господарювання. Такий підхід розширює можливості його використання, зокрема у контексті фінансування інвестиційних процесів у капіталомістких галузях.

Водночас практична реалізація потенціалу фінансового лізингу значною мірою визначається впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, серед яких ключову роль відіграють інституційні умови функціонування ринку, рівень розвитку фінансової інфраструктури та доступність альтернативних джерел фінансування. Тому особливо актуальним є аналіз міжнародного досвіду, який дозволяє визначити ефективні моделі використання лізингових механізмів та оцінити можливості їх адаптації до національних умов. Отже, подальший аналіз зосереджено на особливостях функціонування фінансового лізингу в Україні (зокрема у сфері сільськогосподарської техніки) та чинниках, що визначають динаміку і структуру цього ринку.

Дані табл. 2 відображають суттєву трансформацію ринку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки як за обсягами, так і за структурою. У базовому періоді (2002—2013 рр.) спостерігається високий рівень активності: загальний обсяг поставок становив 3656,4 млн грн, а кількість техніки — 18 425 одиниць. Найбільшу частку формувала інша сільськогосподарська техніка (35,3%), а також трактори (31,7%), що свідчить про комплексний характер технічного забезпечення аграрного виробництва.

Узагальнені дані за 2002—2023 рр. відображають сукупний обсяг поставок сільськогосподарської техніки на умовах фінансового лізингу, який становить 3656,4 млн грн. Водночас показники за 2024—2025 рр. є річними, тому їх не можна прямо порівнювати. У зв'язку з цим зазначений період доцільно використовувати як базу для оцінки структури ринку, а не його динаміки.

Аналіз короткострокової динаміки свідчить, що у 2025 році відбулося зниження обсягів фінансового лізингу порівняно з 2024 роком — з 251,7 млн грн до 210,7 млн грн (-16,3%), що вказує на скорочення ринку у поточному періоді.

Структурно у 2024 році домінувала категорія "інша сільськогосподарська техніка", на яку припадало понад 66% загального обсягу, що свідчить про орієнтацію попиту на спеціалізоване обладнання. Водночас сегменти зернозбиральної техніки та жаток у цьому році фактично були відсутні.

У 2025 році спад зберігся не лише у вартісному, але й у кількісному вимірі: обсяг поставок зменшився більш ніж у 4 рази за кількістю одиниць. Це свідчить про можливе укрупнення лізингових угод або зміщення попиту у бік більш дорогавартісної техніки.

Структурний аналіз свідчить, що сегмент тракторів демонструє відносну стабільність і навіть певне зростання обсягів фінансування — з 47,6 млн грн у 2024 році до 51,9 млн грн у 2025 році, що підкреслює їх ключову роль у забезпеченні сільськогосподарського виробництва. Водночас зернозбиральна техніка характеризується нерівномірністю: її повна відсутність у 2024 році змінюється частковим відновленням у 2025 році. Подібна ситуація спостерігається і щодо жаток, фінансування яких має епізодичний характер і не формує сталої тенденції. Сегмент ґрунтообробної та посівної техніки демонструє скорочення вартості майже вдвічі у 2025 році, що може бути пов'язано із завершенням інвестиційних циклів або зниженням попиту. При цьому категорія "інша сільськогосподарська техніка" залишається домінуючою у структурі ринку, хоча її обсяги у 2025 році суттєво зменшилися (на 28,8%), що стало одним із ключових факторів загального скорочення ринку.

Дані табл. 3 відображають суттєву регіональну диференціацію ринку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки в Україні. Узагальнений період 2002—2023 рр. свідчить, що лідером є центральний регіон, на який припадає 940,1 млн грн (близько 44% загального обсягу). Це пояснюється концентрацією аграрного виробництва, розвиненою інфраструктурою та доступом до фінансових ресурсів. Значні обсяги також характерні для південного (441,0 млн грн) та західного (357,9 млн грн) регіонів, тоді як північний і східний регіони мають помірні показники. Водночас пряме порівняння цього періоду з 2024—2025 рр. є некоректним, тому слід зосередитись на короткостроковій динаміці.

У 2024 році спостерігається суттєва зміна регіональної структури ринку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки. Лідируючу позицію займає західний регіон із обсягом 116,0 млн грн, що становить близько 46% загального ринку. Друге місце посідає центральний регіон — 81,8 млн грн (близько 32%), тоді як част-

Таблиця 2. Фактичне постачання сільськогосподарської техніки на умовах фінансового лізингу в 2002—2025 роках по групах

Група техніки	2002-2023 рр.		2024 р.		2025 р.	
	од.	млн грн	од.	млн грн	од.	млн грн
Трактори	4245	1158,4	32	47,6	34	51,9
Зернозбиральні	770	744,5	-	-	3	15,7
Жатки	193	23,1	-	-	5	5,0
Ґрунтообробна та посівна техніка	5 413	439,8	31	37,2	32	19,4
Інша с/г техніка	7804	1290,6	2 570	166,8	517	118,7
Разом	18425	3656,4	2 633	251,7	591	210,7

Джерело: розраховано за даними [11].

Таблиця 3. Групування областей України за географічним принципом у контексті розподілу постачання сільськогосподарської техніки на умовах фінансового лізингу

Region*	2002-2023 рр.		2024 р.		2025 р.	
	од.	млн грн	од.	млн грн	од.	млн грн
Північ (Житомирська, Чернігівська, Сумська області)	1267	199,5	2454	33,2	460	16,4
Центр (Київська, Вінницька, Черкаська, Кіровоградська, Полтавська, Дніпропетровська)	5113	940,1	51	81,8	58	78,4
Південь (Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, АРК Крим)	2223	441,0	18	20,3	10	11,7
Захід (Львівська, Волинська, Рівненська, Тернопільська, Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька, Хмельницька)	1852	357,9	109	116,0	64	103,2
Схід (Харківська, Донецька, Луганська)	1317	203,2	1	0,3	0	0,0
Разом	11772	2142,8	2633	251,7	591	210,7

*поділ здійснено умовно за географічним принципом.

Джерело: розраховано за даними [11].

ка інших регіонів залишається значно нижчою. Такий перерозподіл може свідчити про зміщення інвестиційної активності у відносно безпечніші та стабільніші регіони.

У 2025 році загальна тенденція до скорочення ринку зберігається, однак лідерство Заходу утримується (103,2 млн грн, або 49%), тоді як Центр демонструє відносну стабільність (78,4 млн грн). Південний регіон продовжує втрачати позиції, а східний фактично випадає з ринку, що є наслідком об'єктивних економічних та безпекових факторів.

Окремо варто звернути увагу на Північний регіон, де у 2024 році зафіксовано незвично високу кількість поставленої техніки — 2454 одиниці, з яких 2448 одиниць припадає на Чернігівську область. При цьому зростання кількісного показника не супроводжується відповідним збільшенням вартості, це вказує на переважання маловартісної техніки або особливості обліку операцій.

Регіональна структура фінансового лізингу зазнала суттєвих змін: від домінування центрального регіону у довгостроковому періоді до переміщення активності у західні області у 2024—2025 роках. Загалом ринок характеризується зростаючою регіональною асиметрією та залежністю від зовнішніх факторів. Отримані результати вказують на недосконалість економічного механізму фінансового лізингу, зокрема наявність структурних диспропорцій, регіональної асиметрії та нестійкої динаміки ринку.

Виявлені диспропорції свідчать про визначальний вплив інституційного середовища на розвиток лізингових відносин, тому їх варто розглянути у ширшому порівняльному контексті. У зв'язку з цим важливо проаналізувати особливості правового регулювання фінансового лізингу в Україні та країнах Європейського Союзу.

Відповідно до положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, фінансовий лізинг розглядається як

складова фінансових послуг, що функціонує в межах єдиного фінансового простору. У країнах Європейського Союзу лізингові компанії інтегровані у систему фінансових інститутів і здійснюють діяльність відповідно до директив ЄС, зокрема Директиви 2006/48/ЄС [12], що регламентує діяльність кредитних установ і фінансових посередників. Це забезпечує високий рівень уніфікації правил, прозорості ринку та доступності фінансових інструментів для суб'єктів господарювання.

На відміну від цього, в Україні, попри оновлення законодавства, зокрема ухвалення нової редакції Закону України "Про фінансовий лізинг" [14] у 2021 році, правове регулювання все ще перебуває у стадії трансформації та адаптації до європейських стандартів. Зокрема, законодавство забезпечує базову гармонізацію з нормами ЄС і спрямоване на підвищення рівня захисту учасників лізингових відносин, однак окремі аспекти, такі як механізми саморегулювання ринку та розподіл ризиків між його учасниками, залишаються недостатньо врегульованими.

Водночас у європейській практиці значна увага приділяється чіткому розмежуванню відповідальності сторін лізингових відносин. Зокрема, відповідно до положень міжнародних актів [12], ризики, пов'язані з вибором постачальника та виконанням договору поставки, покладаються на сторону, яка здійснює цей вибір, що забезпечує більш збалансований розподіл відповідальності між учасниками ринку. В українському законодавстві такі підходи реалізовані лише частково, що може створювати додаткові ризики для лізингодавців.

Таким чином, порівняльний аналіз свідчить, що ключові відмінності між Україною та країнами ЄС полягають не лише у рівні розвитку ринку, а передусім у ступені інституційної зрілості та ефективності правового регулювання фінансового лізингу. Це зумовлює різну функціональну роль лізингу: у країнах ЄС він виступає інструментом оптимізації структури фінансування, тоді

як в Україні — переважно механізмом забезпечення доступу до інвестиційних ресурсів в умовах їх обмеженості.

У статті запропоновано комплексний підхід до аналізу ринку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки, що поєднує оцінку його структури, динаміки та інституційних обмежень, а також порівняння з європейською практикою. Це дало змогу виявити ключові тенденції функціонування ринку та обґрунтувати його інституційну специфіку в умовах трансформації економіки України.

Отримані результати можуть бути використані при формуванні державної політики розвитку лізингу, а також лізинговими компаніями та аграрними підприємствами для адаптації фінансових рішень до змін ринку.

Узагальнюючи, цей механізм в Україні формується під впливом сукупності економічних та інституційних чинників, серед яких визначальну роль відіграють якість нормативно-правового регулювання, рівень розвитку фінансової інфраструктури та макроекономічна стабільність.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що фінансовий лізинг є важливою складовою економічного механізму забезпечення інвестиційної діяльності на ринку сільськогосподарської техніки, який забезпечує доступ до техніки через поєднання різних фінансових інструментів.

Аналіз сучасного стану розвитку фінансового лізингу сільськогосподарської техніки в Україні засвідчив наявність нестійкої динаміки, а також суттєвих структурних і регіональних дисбалансів. Зокрема, виявлено тенденцію до скорочення обсягів лізингових операцій у короткостроковому періоді, зміщення попиту у бік окремих видів техніки та посилення регіональної асиметрії, що проявляється у концентрації активності в західних регіонах.

Доведено, що ефективність функціонування економічного механізму фінансового лізингу визначається насамперед станом інституційного середовища. Незважаючи на позитивні зрушення, пов'язані з оновленням законодавства, зокрема ухваленням нової редакції Закону України "Про фінансовий лізинг" у 2021 році, зберігається низка системних обмежень, серед яких — недосконалість регуляторних механізмів, нерозвиненість фінансової інфраструктури та високий рівень ризиків.

Порівняльний аналіз із країнами Європейського Союзу показав, що ключові відмінності полягають у рівні інституційної зрілості та ефективності правового регулювання. У країнах ЄС фінансовий лізинг виступає інтегрованим інструментом фінансової системи, орієнтованим на оптимізацію структури капіталу, тоді як в Україні він виконує переважно компенсаторну функцію на ринку сільськогосподарської техніки в умовах обмеженого доступу до фінансових ресурсів.

Результати дослідження показують, що подальше функціонування та розширення використання фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки України потребує вдосконалення через гармонізацію законодавства з європейськими стандартами, підвищен-

ня ефективності інституційного середовища, розвитку фінансової інфраструктури та запровадження дієвих інструментів державної підтримки.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язані з поглибленим аналізом ефективності функціонування економічного механізму фінансового лізингу на ринку сільськогосподарської техніки, оцінкою впливу державних програм стимулювання на розвиток ринку, а також дослідженням можливостей адаптації європейських моделей лізингового фінансування до умов української економіки, зокрема в контексті післявоєнного відновлення.

Література:

1. Belianko L. Potential for the development of financial leasing in Ukraine. *Scientia fructuosa*. 2024. Vol. 1. P. 127—142. URL: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(153\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(153)08).
2. Cosci S., Guida R., Meliciani V. Leasing decisions and credit constraints: empirical analysis on a sample of Italian firms. *European Financial Management*. 2015. Vol. 21, No 2. P. 377—398.
3. Eisfeldt A. L., Rampini A. A. Leasing, Ability to Repossess and Debt Capacity. *SSRN Electronic Journal*. 2007. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.811588>.
4. Gridina G. Financial leasing: problems and prospects of development in Ukraine. *Path of Science*. 2017. Vol. 3, No. 9. P. 3019—3025. URL: <https://doi.org/10.22178/pos.26-2>.
5. Kravets N. Legal regulation of financial leasing in Ukraine. *Veda a perspektivy*. 2021. Vol. 6, No. 6. P. 93—102. URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-6\(6\)-93-102](https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-6(6)-93-102).
6. Lin J.R., Wang C.J., Chou D.W., Chueh, F.C. Financial constraint and the choice between leasing and debt. *International Review of Economics & Finance*. 2013. Vol. 27, P. 171-182.
7. Mol-Gomez-Vazquez A., Hernandez-Canovas G., Koeter-Kant J. The use of leasing in financially constrained firms: an analysis for European SMEs. *Czech Journal of Economics and Finance*. 2019. Vol. 69, No. 6. P. 538—557.
8. Агейкін О. Фінансовий лізинг в Україні: переваги, недоліки та шляхи вдосконалення. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2025. № 24. С. 199—206. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.-24.20>.
9. Андрос С.В. Лізинг як ефективний фінансовий інструмент розвитку суб'єктів аграрного бізнесу. *Economics: time realities*. 2024. Т. 4, № 74. С. 111—122. URL: <https://doi.org/10.15276/ETR.04.2024.12>.
10. Вітт О. Проблеми і перспективи розвитку лізингу в Україні. *Ринок цінних паперів України*. 2008. № 3—4. С. 51—54.
11. Державне публічне акціонерне товариство "Національна акціонерна компанія "Укragролізинг". *Укragролізинг*. URL: <https://ukragroleasing.com.ua> (дата звернення: 08.04.2026).
12. Директива 2006/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради про започаткування та здійснення діяльності кредитних установ. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_862#Text (дата звернення: 15.04.2026).

13. Пігарєв С. О. Фінансовий лізинг як альтернатива фінансування оновлення основних фондів. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. № 14. С. 95—101. URL: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.12>.

14. Про фінансовий лізинг: Закон України від 04.02.2021 р. № 1201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (дата звернення: 15.04.2026).

15. Тофанюк О. В., Ольшанський О. В., Пономарьова С. С. Фінансовий лізинг як основний інструмент інвестування оновлення основних засобів. Time description of economic reforms. 2022. № 1. С. 52—59. URL: <https://doi.org/10.32620/cher.2022.1.07>

16. Трусова Н., Тулуш Л., Дараган А. Теоретичні аспекти лізингового фінансування суб'єктів аграрного бізнесу. Економіка та суспільство. 2025. № 71. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-108>.

References:

1. Belianko L. (2024), "Potential for the development of financial leasing in Ukraine", Scientia fructuosa, vol. 1, pp. 127—142. [https://doi.org/10.31617/1.2024-\(153\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024-(153)08).

2. Cosci, S., Guida, R. M and Meliciani, V. (2015), "Leasing decisions and credit constraints: Empirical analysis on a sample of Italian firms", European Financial Management, vol. 21, no. 2, pp. 377—398.

3. Eisfeldt, A. L. and Rampini, A. A. (2007), "Leasing, ability to repossess, and debt capacity", SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.811588>.

4. Gridina, G. (2017), "Financial leasing: problems and prospects of development in Ukraine", Path of Science, vol. 3, no. 9, pp. 3019—3025. <https://doi.org/10.22178/pos.26-2>.

5. Kravets, N. (2021), "Legal regulation of financial leasing in Ukraine", Veda a perspektivy, vol. 6, no. 6. pp. 93—102. [https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-6\(6\)-93-102](https://doi.org/10.52058/2695-1584-2021-6(6)-93-102)

6. Lin, J. R., Wang, C. J., Chou, D. W. and Chueh, F. C. (2013), "Financial constraint and the choice between leasing and debt", International Review of Economics & Finance, vol. 27, pp. 171—182.

7. Mol-Gomez-Vazquez, A., Hernandez-Canovas, G. and Koeter-Kant, J. (2019), "The use of leasing in financially constrained firms: an analysis for European SMEs", Czech Journal of Economics and Finance, vol. 69, no. 6, pp. 538—557.

8. Aheikin, O. (2025), "Financial leasing in Ukraine: advantages, disadvantages, and ways of improvement", Tavriiskyi naukovyi visnyk. Serii: Ekonomika, vol. 24, pp. 199—206. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2025.24.20>

9. Andros, S. (2024), "Leasing as an effective financial instrument for the development of agricultural business entities", ECONOMICS: time realities, vol. 4, no. 74, pp. 111—122. <https://doi.org/10.15276/ETR.04.2024.12>

10. Vitt, O. (2008), "Problems and prospects of leasing development in Ukraine", Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy, vol. 3—4, pp. 51—54, available at: <http://securities.usmdi.org/PDF/1187.pdf>.

11. The official site of State Public Joint-Stock Company "National Joint-Stock Company "Ukragroleasing" (2026), available at: <https://ukragroleasing.com.ua> (Accessed 8 April 2026).

12. European Parliament (2009), "Directive 2006/48/EU of the European Parliament and of the Council on the taking up and pursuit of the business of credit institutions", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_862#Text (Accessed 15 April 2026).

13. Pigarev, S. (2022), "Financial leasing as an alternative to financing renewal of private funds", Tavriiskyi naukovyi visnyk. Serii: Ekonomika. vol. 14, pp. 95—101. available at: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.14.12>

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "On financial leasing", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text> (Accessed 15 April 2026).

15. Tofaniuk, O., Olshanskyi, O. and Ponomarova, S. (2022), "Financial leasing as a main instrument for investment renovation of fixed assets", Time Description of Economic Reforms, vol. 1, pp. 52—59. <https://doi.org/10.32620/cher.2022.1.07>

16. Trusova, N., Tulush, L. and Daragan, A. (2025), "Theoretical aspects of leasing financing of agricultural business entities", Ekonomika ta suspilstvo, vol. 71. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-108>.

Отримано редакцією журналу / Received: 01.05.26

Професійно рецензовано / Revised: 11.05.26

Дата публікації / Published: 21.05.26

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663